

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Виспінська Н.М.

*доктор філософії, асистент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ З РАС: АКСІОЛОГІЧНИЙ ТА ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХОДИ

Інклюзія як вектор реформування системи освіти, що нині відбувається в Україні, зобов'язує педагогів загалом і вчителів початкової школи зокрема будувати таке навчальне середовище, в якому визнається унікальність та обдарованість кожної дитини. Це стане можливим за умов забезпечення рівного доступу до освіти, заборони будь-яких форм дискримінації або відокремлення дітей; розвитку вільної особистості шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі; виховання культури здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку; панування атмосфери довіри і взаємоповаги; утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо) тощо [3]. Ефективними підходами, що допоможуть вчителям іноземної мови втілити вищезазначені ціннісні засади в навчальний процес, стануть аксіологічний та гуманістичний. Сучасна вітчизняна освіта має набути яскраво вираженого аксіологічного та гуманістичного характеру.

Аксіологічний підхід проголошує людину найвищою цінністю суспільства і самоціллю суспільного розвитку, дозволяє вивчати педагогічні явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб здобувачів освіти, дає змогу вчителям іноземної мови визначити сукупність пріоритетних цінностей у навчанні, вихованні й саморозвитку молодших школярів та спроектувати їх відображення під час уроків [1, с. 123].

Аксіологічний підхід передбачає передусім виховання гуманістичного типу особистості учня. Найважливішим критерієм гуманізації освіти стають не стільки набуті знання, вміння та навички, скільки усвідомлення й прийняття кожним учнем гуманістичних ідеалів, прагнення до постійного самовдосконалення [2, с. 67].

Оскільки система цінностей і якостей особистості молодшого школяра розвивається і виявляється через його власні ставлення, то відповідні ціннісні орієнтації мають формуватися у процесі навчання іноземної мови, суб'єктивно відображаючи цінності. Тому доцільно включати до змісту навчання ІМ комплекси завдань, виконання яких передбачає осмислення, переоцінку, рафінування раніше засвоєних цінностей [4, с. 198] та формування нових.

Реалізація зазначеного підходу здійснюється завдяки таким діям: виявлення ціннісних орієнтацій учнів (особливостей системи спрямованості інтересів і потреб особистості), з подальшим коригуванням щодо етичних позицій у суспільстві (моральної свідомості, моральної діяльності та моральних відносин); інформування учнів про ціннісні орієнтації та виокремлення найбільш значущих (правила поведінки, дотримання яких необхідне для функціонування у суспільстві), планування уроків має включати ідеї гуманістичної спрямованості, національної гідності, інтелігентності, життєвих ідеалів, совісності, чесності, правдивості, об'єктивності, толерантності); організація командної роботи на уроках з метою формування суб'єктивного, безпосереднього морального ставлення особистості до явищ навколишньої дійсності, інших людей і їхніх вчинків, самої себе і власних дій; адаптація учнів до системи освітньо ціннісних орієнтацій завдяки навчальній, практично-зорієнтованій, самостійній діяльності та взаємодії з вчителями як носіями моральних устоїв; емоційне підкріплення поведінки ззовні (з боку вчителів та класу) та внутрішньо (задоволення від прийнятого рішення, отриманого результату та інше) на рівні моральних відносин та моральної діяльності (охоплює освітній процес, самовиховання, мету, потреби, мотиви, засоби та результат діяльності) [5].

Враховуючи вищезазначене, основним завданням вчителя іноземної мови в контексті інклюзивного навчання є створення особливої атмосфери щодо учня з особливими освітніми потребами, розладами аутичного спектра зокрема, а саме: домінує не жалість до такої дитини, а турбота, чуйність і тактовна взаємодія, з одного боку, а з іншого – ставлення до дитини з РАС як до рівноправного члена колективу,

основний акцент робиться на розвиток сильних якостей та талантів таких учнів, а не на їхні проблеми.

Взаємодія дітей із РАС з однолітками сприяє їх психологічному, мовному, соціальному та емоційному розвитку, спілкуванню з іншими дітьми і дозволяє налагодити дружні стосунки з однолітками, участі в громадському житті колективу. При цьому діти з нормотиповим розвитком демонструють відповідні моделі поведінки, мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмінь.

Впровадження аксіологічного підходу дозволяє формувати гуманістичну спрямованість навчальної діяльності на уроках іноземної мови, що надзвичайно важливо в умовах інклюзивної освіти. Відповідно, вважаємо за необхідне розглянути гуманістичний підхід до навчання іноземної мови у початковій школі.

Гуманістичний підхід концентрується довкола потреб та цілей особистості як здобувача освітніх послуг. Особливого значення набуває принцип рівних можливостей і задоволення запитів щодо одержання іншомовних знань учнів, незалежно від їхнього віку, статі, соціального становища, культурного походження тощо. Набуття начального досвіду, або ж навчання навчатися, розглядається як пріоритетна педагогічна мета.

Засадами гуманістично спрямованого навчального середовища на уроках іноземної мови є: повага до учнів, підкріплення їхньої поваги до самих себе, сприяння взаємоповазі та взаєморозумінню в навчальній групі; врахування емоційного відгуку учнів на мовну, культурну, навчальну ситуації і, виходячи з цього, стимулювання пізнавальної активності; повага до знань учнів і права на самостійне навчання (слід пам'ятати, що неможливо змусити учнів бути успішними без їхнього на те бажання і готовності докладати заради цього зусиль і часу); розуміння того, що помилки, які учні роблять у процесі вивчення ІМ, – це необхідний елемент практики, а їх виправлення – це спосіб досягти прогресу в навчанні [6, с. 253]; заохочення взаємооцінювання та самооцінювання; надання можливості практичного застосування засвоєних знань відповідно до власних потреб та перспектив особистісного росту.

Гуманістичний підхід до навчання вимагає забезпечення необхідних умов для інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, з РАС зокрема. Вчителі іноземної мови повинні дбати, щоб ці умови на їхніх уроках були найоптимальнішими.

Отже, застосування аксіологічного та гуманістичного підходів до навчання іноземної мови дозволяє створити відповідні умови для адаптації та соціалізації дітей до систематичного шкільного життя, сприятиме їх подальшому розвитку, вихованню, навчанню і, звісно, включенню в соціум.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю. Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування еколого-валеологічної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вісник НТУУ “КПІ” : Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2009. С. 121–127.
2. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка*. 2015. № 10. С. 63–67.
3. Державний Стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (редакція постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). Київ, 2018. 37 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
4. Косянчук С. В. Аксіологічний підхід до становлення моральної особистості старшокласників. *Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурномовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем* : матеріали XXII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2019. С. 193–200.
5. Кривильова О. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх викладачів практичного навчання: аксіологічний підхід. *Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 вересня 2019 р.). Бердянськ, 2019. С. 149–151.
6. Лавриченко Н. М. Методичний інструментарій підготовки вчителя іноземної мови. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя : Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 248–256.